

Motion

1982/83: 1840

Lars Werner m. fl.

Åtgärder mot drogmissbruk och social misär

Levnadsvillkoren har förändrats på ett genomgripande sätt under efterkrigstiden i vårt land. Den materiella tillväxten har skapat förutsättningar för en välfärd som skulle kunna omfatta alla. Även om senare år har inneburit stillestånd, industrinedläggningar och sänkta reallöner, så har det inte på något avgörande sätt ändrat dessa förutsättningar. Men det finns anledning till stor oro för framtiden, om inte en radikal förändring av framför allt den ekonomiska politiken sker.

Den materiella tillväxten har emellertid inte fördelats på ett rättvist sätt. Det har hela tiden funnits grupper som fallit utanför välfärdssystemet. De socialpolitiska åtgärderna har inte haft så stora utjämnande effekter, som man i förhand har räknat med. Man borde i större utsträckning än vad som har skett utvärderateffekterna av reformerna. Det har nu lämnats åt forskare som tillfälligtvis har varit intresserade.

Även om det inte har skett någon rättvis fördelning av tillväxten, så har den ändå kommit praktiskt taget alla till del. Ingen kan förneka det faktum, att bostadsstandarden höjts radikalt eller att samma gäller för mat- och klädstandard. Människor har ekonomiska möjligheter att göra utlandsresor osv. Men vissa måste spara och dra in på andra saker för att göra det, medan andra är fullkomligt oförhindrade att ta på sig de utgifter de önskar för tillfället. Vilka ekonomiska tillgångar man har är helt oavhängigt av vilka värden man genom sitt arbete tillför samhället.

Vid sidan av den materiella ojämlikheten har det också skett ting i samhället som i många fall varit oförutsedda eller i varje fall okalkylerade effekter av andra samhällsförändringar.

Tillväxten i ekonomin har inte skett på det arbetande folkets villkor. Det är inte dess behov som har styrt produktionens inriktning och inte arbetares och lägre tjänstemäns behov av en dräglig arbetsmiljö och mänsklig arbetstakt som har styrt arbetets uppläggning. Allt detta har bestämts av kapitalets jakt efter allt högre profiter.

1950-talet innebär inledningen till en gigantisk folkomflyttning, framför allt från Norrlandslänen till sydsvenska industricentra. I kapitalets intresse låg inte en utveckling av alla regioner i landet. Man ville tillgodogöra sig olika fördelar, bl. a. av stordrift, och då fick de arbetandes önskemål om att få fortsätta leva på sina hemorter vika. Socialdemokratiska ideologer och ekonomer gick i spetsen för denna, som man betecknade som nödvändiga, strukturrationalisering. En ekonom uttryckte det så, att vi hade att välja mellan att lämna Norrlandslänen åt sitt öde eller att leva i "ett Skansen av

jätteformat". I dag vet vi att dessa tankar var uttryck för en mycket kortsynt och primitiv samhällsteori. Det är inte bara alla de som arbetslösheten tvångsförflyttade som har fått betala för den, genom att ryckas upp från sina hem och sina kulturella och sociala miljöer – strukturomvandlingen har slukat enorma resurser i form av raserade gamla och uppbyggda nya infrastrukturer. Dessa kostnader har inte på något sätt drabbat företagen, tvärtom har uppbyggnaden av nya samhällen varit en källa till ytterligare kapitalackumulation, som de arbetande fått betala via skattsedeln.

Det behöver inte vara negativt att flytta från en ort till en annan. Men det är en väldig skillnad om man flyttar av egen fri vilja, för att man kanske får ett bättre jobb med högre lön, än om man tvingas till flyttningen för att över huvud taget kunna försörja sig och måste lämna bakom sig vänner, natur, vanor och värderingar och annat som varit betydelsefullt för att forma ens tillvaro och personlighet.

Det tar ofta mycket lång tid innan man finner ersättning för allt detta på en ny ort, om man över huvud taget gör det någon gång. Det beror väldigt mycket på de förutsättningar som ges på den nya orten. Och allmänt sett kan sägas, att de förutsättningar som getts människorna i de snabbuppförda nya bostadsområdena under de senaste decennierna har varit torftiga. Torftigheten måste emellertid ses i relation till behoven. Om vi jämför de nya bostadsområdena med gamla arbetarstadsdelar eller arbetarbostäder på skilda håll i landet, så är det förra oändligt mycket bättre materiellt sett.

Vilka är då de faktorer som har konserverat och t. o. m. förstärkt människors rotlöshet och brist på fruktbara sociala relationer? Utan att göra anspråk på att vara uttömmande vill vi här räkna upp några.

1. Den extrema åtskillnaden mellan arbetsort och boendeort har fått minst tre allvarliga konsekvenser. Människorna i ett hus eller ett kvarter arbetar på de mest skilda ställen, och det saknas förutsättningar att utveckla arbetsgemenskapen på fritiden. Långa restider till och från arbetet tröttrar ut människor och minskar fritiden. De hemarbetande, men särskilt barnen, saknar möjligheter att förstå arbetets innebörd, eftersom de aldrig kommer i kontakt med det, liksom den som varje dag reser till arbetet saknar möjlighet att förstå hur det dagliga livet i förorten fungerar. Medlemmarna i en familj får sina värderingar och sin verklighetsuppfattning formade under olika betingelser, vilket gör att familjen knappast kan fungera som en social gemenskap, utan reduceras till sina ekonomiska och i bästa fall sexuella funktioner.

2. Den kommersiella kulturindustrin har effektivt och hänsynslöst utnyttjat sönderfallet av kulturella och sociala mönster och med sina produkter i väsentlig grad lyckats förhindra utvecklingen av nya sådana mönster förankrade i människornas verklighet. Kulturindustrin erbjuder lösningar och botemedel i de mest skiftande situationer – enkla och primitiva lösningar och lindrande botemedel. Det kan väl inte vara något fel att supa och knarka när alla de lyckade människorna gör det. Våld är en fullt acceptabel lösning

på konflikter, det demonstrerar både hjältarna och samhällets maktapparat.

För den som känner sig ensam och övergiven finns flykten att köpa i varje kiosk. Den som är svag och maktlös kan köpa sig en hjälte att identifiera sig med. Den som vill förändra samhället är löjlig, feg och svekfull. Förmodligen dessutom ful. Makten har sin makt i kraft av visdom och rättrådighet. Män representerar styrka och intelligens – kvinnor besitter skönhet och svaghet. Klichéerna staplas på varandra i en aldrig sinande ström. Ideal av intelligens, skönhet och styrka saluförs – ideal som få, om ens några, har möjlighet att uppfylla. Fascistoida värderingar sprids hämningslöst. Inte därför att kulturindustrin är fascistisk, utan därför att denna ideologi i all sin brutalitet och torftighet är lätt att tjäna pengar på.

Mot den flodvåg som den kommersiella kulturindustrin låter välla över de arbetande människorna, är den statliga och kommunala kulturpolitiken ett klen försvar. Vem spräcker hushållsbudgeten för en hel månad genom att köpa en bok eller gå på teater? Vem orkar ens tänka på att rusa till biblioteket innan det stänger, om man kommer från jobbet klockan halv sju? Medan kulturindustrin genomgår en ständig expansion och tar nya medier i sin tjänst, har samhällets kulturpolitik fått allt mindre utrymme under en följd av år.

3. Den kedja av strukturförändringar som har förekommit inom svensk industri sedan 1950-talet har haft andra konsekvenser för de arbetande än flyttningar. Redan tidigt var det möjligt att konstatera en ökad utslagning från arbetslivet av både arbetare och tjänstemän. Från början av 1960-talet var det framför allt äldre som drabbades. I samband med företagsnedläggelser och driftsinskränkningar hade just de äldre mycket svårt att få nya jobb. Det gällde också många av dem i skogslänen som råkade ut för rationaliseringarna inom skogsbruket. Från slutet av 1960-talet var det också möjligt att bli förtidspensionerad av arbetsmarknadsskäl, något som snabbt fick antalet förtidspensionerade att skjuta i höjden. Utslagningen av äldre sammanhänge med att delvis förändrade krav ställdes av arbetsköparna på de anställda. Ökade krav på anpassning, snabbhet och motståndskraft mot stressande och pressade arbetsförhållanden gjorde att de äldre fick ökade svårigheter att få nya jobb. Under senare hälften av 1960-talet började de nya kraven också gå ut över ungdomen. De traditionella ungdomsyrkerna har efter hand försvunnit. En del av dem har blivit reträttjobb för äldre. Men vid sidan av den allmänna nedgången i industriarbetsplatser har förmodligen också det förhållandet att ungdomarna, på grund av att de saknar försörjningsskyldighet för andra än sig själva, ansetts ha en mindre press på sig att stå ut med svåruthärdliga arbetsförhållanden.

Resultatet av förändringarna på arbetsmarknaden är att det i dag finns ca 300 000 förtidspensionärer och ca 200 000 arbetslösa, av vilka en stor del är ungdomar under 25 år. Till detta kommer de som befinner sig i beredskapsarbete eller arbetsmarknadsutbildning, som tillsammans också urgör fler än

200 000. Vi kan också konstatera, att om inte gymnasieskolan byggts ut på det sätt som skett, hade sysselsättningskrisen varit oändligt mycket större än den faktiskt är i dag. En grov beräkning ger vid handen att det totala antalet arbetslösa människor som kan och vill förvärvsarbeta (men saknar jobb) och undersysselsatta (människor som arbetar deltid men vill ha heltidsarbete) är närmare 1 miljon. Mot bakgrund av de utvecklingstendenser som det svenska näringslivet uppvisar och har uppvisat sedan mitten på 1960-talet, finns det inga objektiva skäl att tro att sysselsättningskrisen är möjlig att lösa inom ramen för en fortsatt kapitalistisk produktionsordning. Så länge tongivande politiska skikt här i landet vägrar inse detta och vägrar sätta upp en strategi för att låta kapitalismen avlösas av en socialistisk produktionsordning, så är den brist på framtidstro som har kommit att prägla stora ungdomsgrupper befogad.

4. Utvecklingen av socialhjälpkostnaderna har visat sig vara en känslig mätare, när det gäller nivån för låginkomsttagarnas ekonomiska standard. I slutet på 1960-talet skedde en kraftig ökning av socialhjälpkostnaderna. Många spekulerade i vilka orsakerna till detta kunde vara. Dessa orsaker blev snart uppenbara. Ökningen av arbetslösheten var en orsak. Viktigare var emellertid kraftigt stigande boendekostnader i de nyare områdena, kombinerat med höga kostnader för bosättning och uppehälle. Det var framför allt unga barnfamiljer som drabbades hårt. De nya bostadsbidragen som infördes förefaller att ha löst problemet för ett antal år.

Nu kan vi emellertid på nytt observera fenomenet med stigande socialhjälpkostnader. Vilka är då orsakerna nu? Sannolikt flera. Stigande arbetslöshet bland oförsäkrade och kraftigt ökad utförsäkring från arbetslöshetskassorna finns bland dem. Men också sänkta realinkomster, som nu återigen drabbar barnfamiljerna. Detta visar inte bara att barnfamiljerna har det dåligt i dag, utan att de också har haft det och legat nära det som är oundgängligt för uppehållet under en lång följd av år. Ständigt närvarande och många gånger oöverkomliga ekonomiska problem verkar nedbrytande på de människor som utsätts för dem, inte minst när man lever i ett samhälle som överflödar av lyxvaror och där alltmer av sociala funktioner görs beroende av penningtransaktioner. Behovet av hemstandard bestäms exempelvis inte enbart av vad man har råd med, eller vad som är oundgängligen nödvändigt, utan också av vad som betraktas som normalt i omgivningen.

5. Samhället har under efterkrigstiden tagit över alltmer av barnens och ungdomarnas fostran. Detta har skett som en ganska självklar konsekvens av att kvinnornas rätt till förvärvsarbete har tillgodosetts i större utsträckning, men också, och kanske än mer till följd av att familjens ändrade funktioner på ett påtagligt sätt har minskat dess möjligheter att delta i fostransprocessen. Samhället har emellertid inte, till följd av sin borgerligt liberala inställning till fostransfragorna, förmått fullgöra sin uppgift. Positiva åtgärder, som utbyggnad av barnomsorgen och förlängning av den samman-

lagda skoltider. har inte fått som resultat den allmänna höjning av bildningsnivån som man har anledning att kräva mot bakgrund av reformernas omfattning. Det är arbetarklassens barn som inte har fått sina behov tillgodosedda. Arbetarklassens villkor och värderingar har inte på något sätt tillåtits genomsyra vare sig förskolan eller skolväsendet i övrigt. Arbetarbarnens bildningsbehov och behov av förberedelser för produktivt arbete, i vidare mening än ren yrkesutbildning, har fått stå tillbaka för borgerliga värderingar av bildning och kunskaper. Dessa förhållanden, sammantagna med en växande framtidspessimism på grund av ökande arbetslöshet, har kraftigt bidragit till en växande utslagning av arbetarbarn redan i skolan. Utslagningen har i dag nått en sådan omfattning att man måste ifrågasätta om skolan längre fullgör sin undervisningsskyldighet.

6. I mitten på 1960-talet genomfördes en brett upplagd studie över det svenska folkets levnadsförhållanden. Den resulterade i rapporter dels om inkomstförhållandena, dels om levnadsnivån i vidare mening. Sammantaget utgjorde materialet en studie i orättvisor. Det visade hur ojämnt samhällets tillgångar och resurser är fördelade inom befolkningen. Utan att gå in på de specifika variabler som studerades, är det viktigt att komma ihåg att vad man fann var att den som är fattig i ett avseende med stor sannolikhet också är fattig i en rad andra avseenden. Med låg inkomst följer ofta trångboddhet, dålig arbetsmiljö, ohälsa, låg social aktivitet, avsaknad av makt osv.

Detta förhållande har naturligtvis inte uppstått under efterkrigstiden, utan är företeelser som i skiftande omfattning har förekommit i vårt samhälle under historisk tid. Men det är viktigt att konstatera att förhållandena inte har brutits genom det reformarbete som har förekommit under efterkrigstiden. Det finns heller ingen anledning att tro att tingen är på något avgörande sätt förändrade i dag jämfört med mitten på 1960-talet.

I det här sammanhanget är levnadsförhållandena viktiga att beakta ur två aspekter, dels i relation till de samhällsförändringar som har inträffat och som vi beskrivit ovan i motionen, dels mot bakgrund av att det finns en grupp människor – och den kan vara växande – som samtidigt lever i fattigdom i en rad olika avseenden, som sammantagna leder till en social utslagning.

Som vi redan understrukit, gör inte den här beskrivningen av förändringarna av samhällsförhållandena något anspråk på att vara uttömmande. Mycket annat har hänt, av både positiv och negativ betydelse. Men vi menar att de berörda förhållandena bättre än andra kan tjäna som förklaringsgrunder för det drogmissbruk och den sociala misär som förekommer och som när det gäller missbruket har kommit att framstå som ett stort samhällsproblem. Härmed inte sagt att övrig social misär, som inte är förknippad med missbruk, är ett mindre problem, men den är i allmänhet mindre tydlig och drar till sig mindre uppmärksamhet. Det gäller exempelvis tiotusentals människor som av olika skäl lever i ensamhet och social och kulturell isolering. Det gäller tusentals människor inom den psykiatriska vården eller inom långtidsvården, för att nämna en del.

Många har ansträngt sig med att söka efter "orsaken" till drogmissbruk och med olika eftertryck hävdad var och en sin förklaring. Samtidigt vet vi att förklaringen till missbruk i allmänhet inte är en utan flera, och det är viktigt att söka förklaringarna i sådana förhållanden som berör människors liv på sådant sätt att deras motiv och kraft för att avstå från missbruk påtagligt försvagas. Ett sådant förhållande är exempelvis att vara arbetslös men inte kunna få jobb. Det betyder inte att alla arbetslösa med en hopplös framtid på arbetsmarknaden blir drogmissbrukare. Men risken ökar. Lever man dessutom i en miljö där man betraktar sig själv som främling, så ökar den ännu mer, och har man inga intressen, som man ser som värdefulla att fylla all sin tid med, så blir den än större. Har man sedan intressen, men inte råd att odla dem, så ökar risken ytterligare för att man skall hamna i missbruk. Faktor kan läggas till faktor, och vi finner vid litet eftertanke, att vi i vårt samhälle visserligen har ett omfattande missbruk av olika droger, men att detta också skulle kunna vara mycket större.

Drogmissbruk kan självfallet inte förekomma utan droger att missbruka.

Om vi börjar med alkoholen, så kan vi konstatera att vi i vårt land har en mycket gammal alkoholkultur. Det innebär att det inte bara är legitimt i juridisk mening att använda alkohol, det är också legitimt i kulturell mening. Men det är inte tillåtet att dricka hur mycket som helst. Vi har också andra värderingar och normer för hur vi skall bete oss och för vilka plikter vi har. Gränsen för hur mycket vi får dricka går där alkoholdrickandet gör att vi inte förmår uppfylla förväntningar som är viktigare, t. ex. att sköta vårt arbete. Men den här gränsen lämnar stort spelrum och blir särskilt oprecis för den som är i olika avseenden socialt utslagen och kanske lever helt utanför en korrigerande social kontroll. Den som har jobb kan supa på fredag och lördag, men den som är arbetslös kan supa på måndag också eller någon annan dag. Det betyder inte att han gör det, men en faktor mindre hindrar honom från att göra det.

Gränserna för vad som tolereras kan av olika skäl suddas ut i en mer allmän mening. Så var exempelvis fallet med alkoholbruket i tidigare skeden av svensk historia. Långt in på senare hälften av 1800-talet hade alkoholmissbruket enorma proportioner och konsekvenser. I slutet på detta sekel inträffade en mycket påtaglig förändring i och med att de unga, framväxande folkrörelserna – arbetarrörelsen, nykterhetsrörelsen och frikyrkorörelsen – tog itu med alkoholfrågan. Man lyckades på några decennier – var och en av rörelserna från sina specifika utgångspunkter – nå fram till en situation där det svenska folkets alkoholkonsumtion var den lägsta på, förmodligen, flera århundraden. Detta inträffade 1915–1916, dvs. samtidigt som Sveriges första vårdlag, alkoholistlagen, trädde i kraft. Den hade legat och väntat ett par år på att den första alkoholistanstalten, Venngarn utanför Sigtuna, skulle bli färdig. En massiv folkrörelse hade lyckats bryta alkoholmissbruket. Alko-

holen fanns kvar, liksom alkoholsederna, men de hade fått mycket snävare gränser i det folkliga medvetandet.

Det förhållandet att vi fick en alkoholistlag, en förordning om försäljning av rusdrycker och så småningom ett ransoneringssystem. Bratt-systemet, förefaller inte, om man ser till statistiken, ha betytt ett vitten för alkoholsituationen i landet. Möjligen kan man spekulera i om dessa åtgärder kan ha haft direkt negativa konsekvenser. Hela frågan om folknykterheten fördes på 1910-talet upp på ett "högre plan" och blev en politisk stridsfråga av första rang, jämsides med rösträttsfrågan och försvarsfrågan. Kan det ha varit så att de tongivande och pådrivande i det folkligt förankrade nykterhetsarbetet sögs upp i den här striden? Vad man kan utläsa av statistiken är i alla fall att efter det att alkoholkonsumtionen hade sjunkit dramatiskt i omkring 25 år fram till 1915, började den därefter sakta stiga igen. Ansågs frågan vara löst när alkoholistlagen kom och ransoneringen infördes?

Det förefaller i varje fall som om nykterhetssträvandena inom folkrörelserna från den här tiden började tappa mark. Bortsett från smärre fluktuationer steg nämligen alkoholkonsumtionen stadigt fram till 1965. När motboken avskaffades i mitten på 1950-talet gav det inget tydligt utslag på totalkonsumtionen. Man kan våga dra slutsatsen att försvagningen av de folkligt förankrade nykterhetssträvandena medförde att gränserna för vad som var acceptabel alkoholkonsumtion på nytt tänjdes ut.

Men vad hände då 1965, när alkoholkonsumtionen plötsligt började stiga på ett dramatiskt sätt? Var det en plötslig moralupplösning? Hade folk först då upptäckt att motboken var avskaffad? Var det mellanölet? Fick människor plötsligt en massa pengar över att köpa alkohol för? Olika förklaringar har cirkulerat och bollats fram och tillbaka i debatten. Det finns naturligtvis en förklaring: sociala förändringar kan alltid förklaras.

Moralförändringar kommer sällan plötsligt, de sker genom en långsam process. Säkert bidrog det faktum att motboken var avskaffad, liksom att mellanölet infördes och att man i vissa grupper fick mer pengar över. Men inget av detta skulle kunna leda till den häftiga ökningen av alkoholkonsumtionen, om folkrörelserna i allmänhet och deras nykterhetssträvanden i synnerhet hade haft kvar sin breda folkliga förankring. Men så var inte fallet. Frikyrkan sysslade med sina mera andliga angelägenheter, nykterhetsrörelsen låg mer eller mindre i träda och arbetarrörelsens fackliga och politiska grenar ägnade inte nykterhetsfrågan mer än ett flyktigt intresse. Dessa förhållanden var emellertid inte nya 1965, så att man kan säga att förklaringen till ökningen av alkoholkonsumtionen låg där.

Det är nu dags att återknyta till den inledande redogörelsen för vissa väsentliga förändringar i de samhälleliga förhållandena. Eftersom de krafter som under det sena 1800-talet och början av 1900-talet hade lyckats driva ner alkoholmissbruket mer eller mindre avsmnat, fanns ingen återhållande faktor, utan samverkande företeelser – ökande arbetslöshet i stora grupper.

rotlöshet på grund av folkomflyttningarna, utarmningen av sociala och kulturella värden genom de kommersiella krafternas exploatering, skolsystemets oförmåga att tillgodose arbetarklassens bildningsbehov samt kvardröjande och för vissa grupper, särskilt många unga, ökande misär – slog kraftigt igenom, bl. a. i form av en ökning av alkoholkonsumtionen.

Under senare år har alkoholkonsumtionen stått stilla eller tidvis t. o. m. gått tillbaka något. En väsentlig förklaring till det är den mycket omfattande debatt i alkoholfrågan som har väckts av den ökade konsumtionen och den medvetenhet som ändå i vida kretsar finns om alkoholens skadeverkningar.

Historien är en bra läromästare, och vad vi kan lära oss av alkoholkonsumtionens historia är att samhället i mycket liten utsträckning kan påverka konsumtionens omfattning genom lagar, restriktioner och vårdinsatser – även om det finns ett behov av allt detta liksom av prisinstrumentet för att hålla tillbaka konsumtionen och ta hand om dem som dukar under för alkoholens skadeverkningar. I synnerhet när det gäller priset, så vet vi att det har en tillbakahållande effekt. Men vi kan också lära oss av historien, att folkrörelserna utgör en oöverträffad kraft när det gäller att nedbringa alkoholkonsumtionen. Kraften ligger i folkrörelsens möjlighet att tala som kamrat till kamrat, på basis av gemensamma intressen och solidaritet. Det kan aldrig staten eller kommunen göra.

Vad däremot stat och kommun kan göra, är att ställa ekonomiska och andra resurser till folkrörelsernas och klientorganisationernas förfogande för det särskilda ändamålet att arbeta med alkoholfrågan. Ett visst samarbete mellan organisationerna är möjligt, men huvudinriktningen måste vara att varje organisation skall arbeta från sina utgångspunkter. Det är ett samhällsintresse att snabbt och påtagligt nedbringa alkoholkonsumtionen. Därför bör riksdagen hemställa hos regeringen att snarast uppta överläggningar med folkrörelserna och klargöra förutsättningarna för ett intensivt engagemang från deras sida i kampen mot alkoholen. Därefter bör förslag om resursbehov föreläggas riksdagen.

Såväl bruk som missbruk av alkohol bygger på att den är accepterad av majoritetskulturen som kulturföreteelse i vårt land. Det gäller inte för narkotikamissbruket. Därav följer att allt bruk av narkotika uppfattas som just missbruk. Det hindrar emellertid inte att också narkotikamissbruket har sina kulturella betingelser. Det har sin grund i subkulturer, som kan vara mycket olika till sin karaktär och till sitt ursprung, men har det gemensamt att de tillåter eller kanske t. o. m. kräver användning av narkotika i någon form och omfattning. Genom att narkotikamissbruk inte är accepterat i majoritetskulturen, har det sin begränsning till ett möjligt spridningsområde. Det är emellertid inte konstant, utan kan skifta beroende på olika kretsars inställning. Det har t. ex. varit vanligt att röka hasch bland stora ungdomsgrupper. Just nu förefaller det finnas en trend bland ungdomar mot en minskad acceptans när det gäller både alkohol och narkotika, inkl. hasch.

Från samhällets sida är det viktigt att understödja sådana trender och om möjligt förstärka dem på olika sätt.

De organisationer som arbetar bland ungdomar har redan ett väl utbyggt stöd från samhällets sida. Det kan emellertid finnas skäl att förstärka det på olika sätt. Den främsta insatsen från statens och kommunernas sida måste emellertid vara att förändra barnens och ungdomarnas sociala situation i väsentliga avseenden, för att därmed förhindra uppkomsten av subkulturer.

Det kan inte i något avseende försvaras, att skolan inte förmår fullgöra sin undervisningsskyldighet, utan vart tionde barn, praktiskt taget alla från arbetarklassen, går ut i livet med ofullständig grundskola.

Lika litet kan det försvaras att tiotusentals barn är utan tillsyn medan föräldrarna arbetar.

Det måste vara en skam för ett utvecklat samhälle att tvingas konstatera att tiotusentals av dess ungdomar tvingas gå år efter år utan arbete.

Det borde vara en nesa för en nation att uppleva, att man så till den grad har kapitulerat för kommersiella krafter, att man låter dessas vulgariteter och spekulationer i våld och primitiva sociala relationer och reaktioner dränka nationens egna tafatta försök att överföra sin kultur och sina värderingar till sina ungdomar.

Till dessa frågor återkommer vänsterpartiet kommunisterna i andra motioner till årets riksmöte.

En betydande del av narkotikamissbruket utgörs av tillfällighetsmissbruk. Det är personer som mer eller mindre av en tillfällighet kommer i kontakt med narkotika och sedan aldrig prövar på det igen. De inser konsekvenserna av ett missbruk och ett beroende och värderar andra ting i sina liv på ett sådant sätt, att de inte är beredda att riskera dem. De flesta av dessa kan nås genom olika grenar av organisationslivet och stärkas i sitt avståndstagande från de narkotikabärande subkulturerna.

Däremot är problemet ett helt annat med de människor som verkligen är involverade i de subkulturer där narkotika accepteras eller missbruket gynnas. Deras deltagande i subkulturen motsvaras av ett avståndstagande från majoritetskulturen. Den öppning som finns där utgörs av s. k. klientorganisationer, exempelvis RFHL, som består till stor del av f. d. missbrukare som slutit sig samman för att bekämpa missbruket. Deras verksamhet bör på alla sätt stödjas av staten och kommunerna.

Med införandet av socialtjänstlagen kommer kommunerna att få ett allt större ansvar för det direkta vårdarbetet i och med att statens bidrag trappas ner. Detta sker i ett svårt ekonomiskt läge, när kommunerna redan berövats åtskilliga miljarder av de tidigare borgerliga regeringarna. Det finns all anledning att genom en parlamentariskt sammansatt socialdelegation följa upp arbetet med att genomföra socialtjänsten i dess olika aspekter. Riksdagen bör hemställa hos regeringen om att en sådan delegation tillsätts. En central uppgift före sådan delegation måste vara att studera olika former

av social misär, med eller utan anknytning till missbruksproblematik, och lämna förslag till samordning av statliga och kommunala insatser.

Under hänvisning till det anförda föreslås

1. att riksdagen hos regeringen hemställer att överläggningar upptas med folkrörelserna i syfte att uppnå en intensifierad kamp mot alkohol och andra droger samt återkommer till riksdagen med förslag om resursbehov.
2. att riksdagen hos regeringen hemställer om tillsättande av en parlamentariskt sammansatt socialdelegation med uppdrag att följa förverkligandet av socialtjänstlagen i enlighet med vad som anføres i motionen.

Stockholm den 25 januari 1983

LARS WERNER (vpk)

KARIN NORDLANDER (vpk)

NILS BERNDTSON (vpk)

EVA HJELMSTRÖM (vpk)

LARS-OVE HAGBERG (vpk)

TOMMY FRANZÉN (vpk)

C.-H. HERMANSSON (vpk)

BERTIL MÅBRINK (vpk)

INGA LANTZ (vpk)

MAJ KEMPE (vpk)

